

МОВА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТА КОНСОЛІДАЦІЇ

Марта Дрогомирецька,

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри українознавства
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Висвітлено значення державної мови в сучасному українському суспільстві як важливого чинника національної ідентичності та засобу консолідації суспільства. З'ясовано, що саме мова є тим головним джерелом і чинником консолідації нації, який забезпечує єдність та розвиток здорового менталітету та культури народу як нації, виступає потужним засобом зміцнення національної свідомості, а отже, зберігає його національну ідентичність упродовж тисячоліть.

Ключові слова: мова, національна ідентичність, консолідація, ментальність, українська нація, Україна.

The importance of the state language in modern Ukrainian society as an important factor of national identity and a means of consolidating society is highlighted. It was found that language is the main source and factor of consolidation of the nation, which ensures the unity and development of a healthy mentality and culture of the people as a nation, is a powerful tool of strengthening national consciousness and, therefore, preserves its national identity for millennia.

Keywords: language, national identity, consolidation, mentality, Ukrainian nation, Ukraine.

Відомий український дослідник, вчений, громадський діяч Іван Огієнко відзначив: «Мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь нашої свідомості» [4, с. 76]. У державотворчому процесі мова, поряд із внутрішніми консолідуючими чинниками, виконує й зовнішню функцію, яка полягає у виокремленні держави з-поміж інших країн, в утвердженні нації і держави серед багатомовної спільноти [3].

Аналіз останніх публікацій і досліджень свідчить, що питання мови, загальне розуміння поняття мовної ситуації, особливості культури нації, мовну політику в історичному аспекті розвитку українського суспільства, мову як ознаку державності; перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні досліджували такі мовознавці як: Л. Азарова, П. Кононенко, Л. Скуратівський, Г. Шевхова, А. Масенко, В. Русанівський, О. Мельничук, І. Білодід, О. Тараненко, І. Усаченко, М. Степаненко, О. Ткаченко та ін. Л. Ковач, В. Отрешко, І. Ісаченко працювали над дослідженням мовної політики з питань значення культурних і мовних чинників для збереження національної ідентифікації. Пріоритети та шляхи удосконалення мовної політики в консолідації українського суспільства розглядають у своїй працях І. Дзюба, С. Здіорук, Г. Євсєєва, М. Карпенко, Л. Масенко та інші вчені. Білінгвальну комунікативність як лінгвоекологічну проблему висвітлювали у своїх публікаціях О. Бондар, В. Іванишина, Ю. Ковалів, Ю. Римаренко, Г. Ковальчук та інші дослідники.

Незважаючи на таке величезне різноманіття досліджень питання мови як засобу національної ідентичності та консолідації залишається актуальним з огляду на те, що і досі триває експансія кордонів нашої держави та боротьба за український інформаційний простір, боротьба за те, щоб кожен українець пам'ятав ким він є, ким він себе усвідомлює й до якого народу він належить.

Як не дивно констатувати, але вже майже на тридцятому році незалежності України знову посилюється вплив російської мови на всі сфери суспільного життя. Внаслідок історичних обставин, коли російська мова впродовж десятиліть домінувала в Україні, основною рисою сучасної мовної ситуації в

нашій державі залишається українсько-російська двомовність, яка й сьогодні впливає на мовну ситуацію, що не сприяє зміцненню української національної свідомості.

Мова – не лише засіб спілкування, вона відображає мислення, світогляд, а отже, і свідомість кожного окремо взятого індивіда зокрема і всієї нації загалом. Саме мова є тим головним джерелом і чинником консолідації нації, який забезпечує єдність та розвиток здорового менталітету та культури народу як нації, постає потужним засобом зміцнення національної свідомості, а отже, зберігає його національну ідентичність упродовж тисячоліть.

Тільки народ, який усвідомлює себе, який поважає і шанує свою культурно-історично-мовну спадщину, може називатись нацією і зберегти свою ідентичність та цілісність для наступних поколінь.

Культурно-мовний чинник як засіб національної ідентичності та консолідації української нації завжди буде принциповим питанням. Українська нація постає на основі цінностей автохтонного українського етносу, його мови, символіки, віри, звичаїв, традицій, а відтак саме українська мова, а не мови меншин чи російська мова, дає підстави для національної консолідації та усвідомлення українським народом власної національної ідентичності. «Йдеться про забезпечення кожному українцеві природного права повернутися до національного джерела, до національного буття. Відомо, щоб дитина успадкувала національно-духовні якості свого народу, його ментальність, її слід виховувати саме рідною мовою. Не можна виховати повноцінного поляка англійською мовою, так само і духовно багатого українського патріота мовою російською. Рідна мова формує тих, хто нею говорить, накидає їм певні погляди на світ, на взаємини між людьми, що вироблені нацією за довгий шлях її формування. У мові сконцентрований спільний світогляд народу, набутий досвідом багатьох поколінь» [2, с. 227-228].

Вважаємо, що зараз як ніколи потрібна виважена державна мовна політика, яка б забезпечила захист і підтримку національної мови. Суспільство повинне усвідомити, що питання мови повинне бути першочерговим, як і питання територіальної цілісності й суверенності Української держави.

Перспективи подальших досліджень. Зважаючи на складність вищезазначеної проблематики видається цікавим подальше дослідження правових аспектів функціонування української мови в галузях науки, культури й техніки.

Література

1. Азарова Л. Є. Мова як визначальний чинник ідентичності української нації / Л. Є. Азарова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки. – 2018. – Вип. 292. – С. 24 – 32.
2. Лизанчук В. Мовні аспекти в українському державотворенні // Українське державотворення: уроки, проблеми, перспективи: Матеріали наук. - практ. конф. – А.: ЛФ УАДУ, 2001. – Ч. 2. – С. 224-228.
3. Масенко А. Мова і політика. – К., 1999. – 354 с.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Абрис, 1991. – 272 с.
5. Палій Г. О. Проблема формування української політичної нації: аспект загальнонаціональної ідентичності. – Політичний менеджмент. – 2003. – № 1. – С. 93 – 100.
6. Ткаченко О. Б. Чи можуть бути в Україні дві загальнодержавні мови? (Відповідь прибічникам двомовності і деякі дотичні міркування) // Мовознавство. – 1999. – №. 4-5. – С. 3-9.
7. Сміт Д. Ентоні. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994. – 223 с.
8. Mesthrie R. Identity and Language / R. Mesthrie // Concise Encyclopedia of Sociolinguistics; [R. Mesthrie ed.-in-chief, University of Cape Town, South Africa, Consulting Editor R. E. Asher]. – University of Edinburgh, UK. Elsevier. – 2001. – P. 165-169.
9. Joseph J. E. Identity and Language / J. E. Joseph // Encyclopedia of Language and Linguistics; [K. Brown ed.-in-chief]. – Second Edition. – Oxford : Elsevier Ltd., 2006. – Vol. 13. – P. 486-492.